

ASIGURAREA DREPTULUI LA UN PROCES ECHITABIL ÎN CADRUL DOCUMENTĂRII CONTRAVENȚIEI PRIN PRISMA PREVEDERILOR CEDO

Albert ANTOCI

Doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea de Studii Politice și Economice Europene "Constantin Stere",
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: antoci22@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0001-6304-2046>

Adrian LILE

Doctorand (România), Universitatea de Studii Politice și Economice Europene "Constantin Stere",
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: lileadrian@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0002-9254-9054>

Indiscutabil, dreptul la un proces echitabil este unul din drepturile de bază de care beneficiază orice persoană implicată într-un proces contravențional. Chiar dacă nu este consfințit direct în legea contravențională totuși el se regăsește în conținutul legii, aplicarea acestuia fiind o obligație a autorităților statului implicate în realizarea procesului contravențional. Atât jurisprudența națională, cât și jurisprudența CtEDO, denotă rolul pe care îl are acest principiu în efectuarea justiției, nerespectarea acestuia având ca consecință lezarea principiilor și drepturilor fundamentale garantate. Cu toate că contravenția prezintă un pericol social mai redus în coraport cu infracțiunea, faptul respectiv însă nu trebuie să influențeze asupra bunei desfășurări al procesului contravențional, astfel încât agentul constatator să ignore respectarea tuturor principiilor stabilite de lege în procesul de examinare al contravenției.

Cuvinte-cheie: *contravenție, agent constatator, proces contravențional, proces echitabil, obligație, sancțiune.*

ENSURING THE RIGHT TO A FAIR TRIAL IN THE DOCUMENTATION OF THE CONTRAVENTION THROUGH THE PROVISIONS OF THE ECHR

Undoubtedly, the right to a fair trial is one of the fundamental rights enjoyed by anyone involved in a contravention process. Although it is not directly enshrined in the contravention law, it is nonetheless embedded in the content of the law, and its application is an obligation of the state authorities involved in the implementation of the contravention process. Both national jurisprudence and the jurisprudence of the European Court of Human Rights underscore the role this principle plays in the administration of justice, with its non-compliance resulting in the violation of guaranteed fundamental principles and rights. Although a contravention poses a lesser social danger compared to a crime, this fact should not affect the proper conduct of the contravention process, such that the enforcement officer ignores the observance of all legal principles in the examination of the contravention.

Keywords: *misdemeanor, finding agent, misdemeanor process, due process, obligation, penalty.*

ASSURER LE DROIT À UN PROCÈS ÉQUITABLE DANS LE CADRE DE LA DOCUMENTATION DE LA CONTRAVENTION À TRAVERS LES DISPOSITIONS DE LA CEDH

Indubitablement, le droit à un procès équitable est l'un des droits fondamentaux dont bénéficie toute personne impliquée dans un processus contraventionnel. Même s'il n'est pas directement consacré dans la loi sur les contraventions, il est néanmoins inclus dans le contenu de la loi, et son application est une obligation des autorités de l'État impliquées dans la mise en œuvre du processus contraventionnel. La jurisprudence nationale, ainsi que la jurisprudence de la CEDH, illustrent le rôle de ce principe dans l'administration de la justice, et le non-respect de celui-ci entraîne la violation des principes et droits fondamentaux garantis. Bien que la contravention présente un risque social moins élevé comparé à celui d'une infraction, ce fait ne doit pas affecter le bon déroulement du processus contraventionnel, de sorte que l'agent constatateur ignore le respect de tous les principes établis par la loi dans le processus d'examen de la contravention.

Mots-clés: délit, agent de recherche, procédure de délit, procédure régulière, obligation, peine.

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВЫЙ ПРОЦЕСС В РАМКАХ ДОКУМЕНТИРОВАНИЯ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРАВОНАРУШЕНИЯ С УЧЁТОМ ПОЛОЖЕНИЙ ЕКПЧ

Несомненно, право на справедливый процесс является одним из основных прав, которыми пользуется любое лицо, участвующее в административном процессе. Хотя данное право непосредственно не закреплено в законе об административных правонарушениях, оно всё же присутствует в содержании закона, и его применение является обязанностью государственных органов, участвующих в проведении административного процесса. Как национальная, так и практика Европейского суда по правам человека подчеркивают роль данного принципа в осуществлении правосудия, несоблюдение которого ведет к нарушению принципов и фундаментальных прав, гарантированных законом. Несмотря на то, что административное правонарушение представляет собой социальную опасность меньшую, чем преступление, этот факт не должен влиять на хорошее проведение административного процесса таким образом, чтобы сотрудник, составляющий протокол, игнорировал соблюдение всех принципов, установленных законом при рассмотрении административного правонарушения.

Ключевые слова: правонарушение, уполномоченный сотрудник, административный процесс, справедливый процесс, обязанность, санкция.

Introducere

Dreptul la un proces echitabil reprezintă un principiu fundamental al drepturilor individuale, implicând o responsabilitate specifică a statului de a se abține de la orice acțiuni sau practici care ar putea limita exercitarea acestui drept. Modalitățile concrete de manifestare ale obligației generale de abstențiune ale statului sunt multiple, dar acestea nu sunt echivalente cu măsurile pe care trebuie să le întreprindă statul în vederea realizării unei justiții echitabile [1, p. 35].

Art. 20 din Constituția Republica Moldova stabilește: „Orice persoană are dreptul la satisfacție

efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nici o lege nu poate îngădi accesul la justiție”, urmat de art. 21 care statutează: „Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale” [2], consacră în linii generale dreptul tuturor cetățenilor la un proces echitabil în cadrul unui proces.

Totuși, ca și în Constituția României [3], în Constituția Republicii Moldova nu se definește expres dreptul la un proces echitabil și nici nu se pre-

vede în mod detaliat garanțiile acestuia, făcându-se referire expresă doar la garanția accesului la justiție.

Potrivit art. 7 din Codul Contravențional: „*persoana poate fi sancționată numai pentru contravenția în a cărei privință este dovedită vinovăția sa, cu respectarea normelor prezentului cod*”, iar art. 375 al codului pre citat statuează: „*persoana acuzată de săvârșirea unei contravenții se consideră nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu este dovedită în modul prevăzut de prezentul cod*” [4]. Bazându-ne pe conținutul normelor menționate scopul acestui articol este de a efectua o analiză teoretico-practică al efectivității respectării dreptului la un proces echitabil în cadrul documentării faptului contravenției.

Metode de cercetare. Pentru realizarea scopului propus au fost utilizate metode precum: Metoda logică - pentru examinarea și interpretarea cadrului legal și a materialelor doctrinare. Metoda comparativă s-a impus pentru efectuarea unei analize a prevederilor legale și a doctrinei naționale în raport cu cele străine. Ca punct de reper la efectuarea cercetării a servit legislația Republicii Moldova, Codul Contravențional al Republicii Moldova, legislația Contravențională a României, practica judiciară al CtEDO. Metoda analizei sintetice, utilizată întru obținerea și prezentarea constatărilor deduse din materialele cercetate.

Idei și discuții

Constituind garanția procesuală principală a dreptului la apărare, prezumția de nevinovăție, consacrată inițial la nivel internațional în art. 9 din *Declarația universală a drepturilor omului și cetățeanului* din 1789 și ulterior în art. 6 par. 2 din *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, reglementează, în esență, dreptul unei persoane de a fi considerată nevinovată până la stabilirea în mod legal a vinovăției sale.

Este important a reține că, de principiu, respectarea acesteia presupune întrunirea a 3 condiții cumu-

lative: autoritățile să nu pornească de la prejudecata vinovăției beneficiarului acestei prezumții; sarcina probei să încumbe celui ce acuză, adică organelor statului, astfel că revine întotdeauna autorităților obligația de a stabili vinovăția, cel acuzat neavând îndatorirea de a furniza probe pentru a-și demonstra propria nevinovăție, precum și că orice dubiu sau îndoială rezonabilă profită subiectului pasiv al procedurii de tragere la răspundere [5].

Prezumția de nevinovăție constituie elementul central al dreptului la un proces echitabil, numai în condițiile respectării prezumției de nevinovăție se poate asigura în mod efectiv respectarea celorlalte componente a dreptului la un proces echitabil [6, p. 36].

În lumina jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului a fost statuat, la nivel de principiu, că faptele contravenționale pot fi asimilate unor „*acuzății în materie penală*”, (*Ziliberberg contra Moldovei, hotărâre din 01.02.2005, §35 și Anghel contra României, hotărâre din 04.10.2007, §52*) [7], Curtea Europeană a Drepturilor Omului a notat că în aceste spețe predomină elementele care sugerează că a fost vorba de acuzații penale. Astfel, în materie contravențională au fost recunoscute garanțiile procedurale specifice materiei penale.

În acest sens, criteriile utilizate în mod constant de CEDO pentru a stabili caracterul penal sau ne-penal al unei contravenții sunt reprezentate de calificarea faptei în dreptul intern, natura faptei ilicite și caracterul normei interne ce o sancționează, respectiv natura și gravitatea sancțiunii la care subiectul activ al contravenției se expune. Se impune a fi făcută precizarea că cele trei criterii nu trebuie analizate cumulativ decât în situația în care o analiză distinctă a acestora nu ar fi utilă în vederea stabilirii caracterului concret al faptei [8].

Reiterăm faptul că respectarea principiului nevinovăției este un factor esențial în cadrul procesului de documentare al unei contravenții, principiu

care este indisolubil legat cu dreptul la un proces echitabil. Cu toate că textul art. 6, pct. 1, statuează că orice persoană are dreptul de a-i fi examinată cauza în mod echitabil, public și într-un termen rezonabil, de către un tribunal independent și imparțial, stabilit prin lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa, regulă care trebuie să fie respectată atât în procesul de examinare al cazului de către o instanță cât și pe tot parcursul procesului de documentare (în cazul nostru) al contravenției.

Condiția „echității” este diferită de toate celelalte elemente ale articolului 6, în principal, deoarece ea acoperă procedurile în ansamblu, iar chestiunea dacă o persoană a avut un proces „echitabil” este examinată prin analiza cumulativă a tuturor etapelor, nu numai a unui incident particular sau a unui singur viciu de procedură; în consecință, erorile la un nivel pot fi corectate la etapele ulterioare (*Monnell și Morris c. Regatului Unit*, §§ 55-70).

Noțiunea de „echitate” este, de asemenea, autonomă față de modul în care procedura internă interpretează o încălcare a normelor și codurilor relevante (*Khan*, §§ 34-40), astfel încât o eroare procedurală care constituie o încălcare a procedurii interne, chiar și una flagrantă, nu poate conduce, în sine, la un proces „neechitabil” (*Gäfgen c. Germaniei [MC]*, §§ 162-188); și, invers, o încălcare în temeiul articolului 6 poate fi constatată chiar și în cazul în care dreptul intern a fost respectat.

Pe de altă parte, în cazul destul de excepțional al lui *Barberà, Messegué și Jabardo c. Spaniei* (§§ 67-89), procedurile interne au fost considerate ca fiind neechitabile din cauza efectului cumulativ al diferitelor erori de procedură, în pofida faptului că fiecare eroare, luată separat, nu ar fi convins Curtea de fapt că procedurile erau „neechitabile”.

În conformitate cu principiul subsidiarității, articolul 6 nu permite Curții Europene a Drepturilor

Omului să acționeze în calitate de-a patra instanță, și anume să re-examineze cauza în fapt ori să re-evalueze presupusele încălcări ale dreptului național (*Bernard*, §§ 37-41), sau să se pronunțe asupra admisibilității probelor (*Schenk*, §§ 45-49). În același timp, modul în care probele au fost obținute și folosite de autoritățile naționale ar putea fi relevant pentru concluzia referitoare la echitatea generală a unui proces, în special, atunci când este implicată o încălcare a articolului 3 (*Jalloh c. Germaniei*, *Othman c. Regatului Unit*) [9, p. 63].

La rândul său, art. 47 din Carta drepturilor fundamentale a UE, garantează dreptul la un proces echitabil și la o un remediu efectiv, conform interpretării date de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și, respectiv, de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE).

După cum s-a menționat mai sus, aceste drepturi sunt, de asemenea, prevăzute în instrumentele internaționale, precum articolele 2 (3) și 14 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP) [10] ale Organizației Națiunilor Unite (ONU) și articolele 8 și 10 din Declarația universală a drepturilor omului (DUDO) [11] a ONU. Elementele de bază ale acestor drepturi includ accesul efectiv la un organism de soluționare a litigiilor, dreptul la un proces echitabil și la soluționarea în timp util a litigiilor, dreptul la despăgubiri adecvate, precum și aplicarea generală a principiilor referitoare la eficiența și efectivitatea realizării actului de justiție.

Cu toate că conform pericolului social al faptei ilicite comise calificată drept contravenție este mai redus decât fapta ilicită calificată ca infracțiune, aceasta nu trebuie să condiționeze ca autoritatea competentă să constate și să documenteze o contravenție să ignore respectarea deplină al cerințelor cadrului legal.

Este necesar de menționat faptul că prin respectarea dreptului la un proces echitabil în cadrul procesului contravențional nu trebuie să ne referim doar

la etapa de examinare al cauzei în instanța de judecată, ci în primul rând la tot procesul de acumulare al probelor de către agentul constatator privind faptul comiterii contravenției. Ignorarea de către agentul constatator al respectării dreptului la un proces echitabil doar din considerentul că în coraport cu infracțiunea, contravenția are un pericol social mai redus, iar contravenientul în majoritatea cazurilor nu contestă decizia aplicată de către agentul constatator, afectează esențial calitatea justiției, circumstanță ce nu trebuie să fie agreată.

Potrivit art. 440 alin. (1) din Codul contravențional, constatarea faptei contravenționale înseamnă activitatea, desfășurată de agentul constatator, de colectare și de administrare a probelor privind existența contravenției, de încheiere a procesului-verbal cu privire la contravenție, de aplicare a sancțiunii contravenționale sau de trimitere, a dosarului, după caz, funcționarului abilitat să examineze cauza contravențională, din cadrul autorității din care face parte agentul constatator, în instanța de judecată sau în alt organ spre soluționare. În concordanță cu art. 442 alin. (1) din Codul contravențional, procesul-verbal cu privire la contravenție este un act prin care se individualizează fapta ilicită și se identifică făptuitorul. Procesul-verbal se încheie de agentul constatator pe baza constatărilor personale și a probelor acumulate, în prezența făptuitorului sau în absența lui.

Importanța asigurării respectării dreptului la un proces echitabil în procesul de documentare al unei contravenții realizat de către agentul constatator, este motivat prin faptul că din numărul total de contravenții comise și înregistrate, mai puțin de jumate din acestea au fost contestate în instanța de judecată.

Astfel, conform datelor BNS, numărul contravențiilor constatate în 2022 este în creștere față de 2021. În anul 2022, au fost constatate 685,2 mii de contravenții sau cu 55,9 mii mai multe com-

parativ cu anul 2021. Din numărul total al deciziilor luate asupra cauzelor contravenționale, în majoritatea cazurilor au fost adoptate decizii de aplicare a sancțiunii contravenționale (97,7% sau în 665,2 mii de cazuri). În 2,7 mii de cazuri (0,4%) au fost luate decizii de a transmite organelor de cercetare prealabilă (penală), dat fiind faptul că în acțiunile contravențiilor se conținea indicele infracțiunii, iar în 13,0 mii de cazuri procesul contravențional a fost încetat din alte motive (1,9%). În medie la 1000 de locuitori au revenit 255 de decizii de aplicare a sancțiunii contravenționale [12].

În Raportul privind examinarea dosarelor în instanțele de judecată pe parcursul anului 2021, găsim fixat că în instanțele de judecată din țară au fost înregistrate 24.391 cauze contravenționale și 21.881 cauze contravenționale soluționate [13].

Suntem de acord cu afirmația autorilor Trofimov Ig. și Crețu A., conform cărora chestiunea referitoare la examinarea cauzei contravenționale de către agentul constatator reprezintă un subiect deosebit de controversat. Aceasta este legat de faptul că articolul 114 al Constituției Republicii Moldova [2] stabilește că justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești. Prin justiție urmează a înțelege ca fiind una dintre formele fundamentale ale activității statului, care constă în judecarea pricinilor civile, contravenționale, penale și de altă natură în aplicarea pedepselor prevăzute de lege. În așa fel, odată ce Codul contravențional identifică atribuții specifice pentru autoritățile prevăzute de articolele 400 – 423¹⁰ ale Codului contravențional [4], și anume atribuții de examinare și aplicare a sancțiunii, urmează a constata că, de fapt, actul de justiție este realizat nu doar de către instanțele de judecată, ci și de alte autorități [14, p. 216].

Totuși, cu referire la această afirmație, Curtea Constituțională a R. Moldova statuează că, spre deosebire de cauzele penale, în cauzele contravenționale persoana învinuită de comiterea unei contravenții

poate fi sancționată chiar de către autoritatea care are competența de a investiga fapta imputată. În funcție de competența autorității, sancțiunea poate fi impusă printr-un act administrativ care ia forma unei decizii, unui proces verbal etc. Deciziile (hotărârile) contravenționale, inclusiv cele emise de agenții constatatori în limitele competenței atribuite prin lege, constituie documente executorii [articolul 11 lit. c) din Codul de executare].

În contextul actualei discuții dorim să subliniem cât de crucial este respectarea dreptului la un proces echitabil în etapa de documentare a contravențiilor. Acest aspect este vital, având în vedere că, în majoritatea cazurilor, deciziile luate de agentul constator după evaluarea contravențiilor nu sunt contestate de nicio parte implicată. Mai mult, o analiză a practicii judiciare relevă că în reclamațiile înaintate de contravenienți se menționează adesea că procedura contravențională s-a desfășurat fără garantarea unui proces echitabil [15].

Din cele menționate rezultă că, deși actul administrativ prin care se constată fapta contravențională și se aplică o sancțiune contravențională este un document executoriu, acesta nu poate fi considerat definitiv din momentul în care este întocmit, având în vedere faptul că trăsătura „definitivatului” este caracteristică doar pentru hotărârile cu caracter jurisdicțional [16].

La rândul său agentul constator are rolul de a administra probe în ordinea prevăzută de lege, necesare în vederea verificării legalității și temeiniciei procesului-verbal. Prin urmare, simpla constatare *ex propriis sensibus* a agentului constator nu este suficientă pentru ca instanța să stabilească vinovăția unei persoane pe numele căreia s-a întocmit un proces-verbal contravențional. Respectiv, atât timp cât asupra faptelor descrise în conținutul actului sunt neconfirmate prin alte mijloace de probă, în sensul dat pot plana o serie de dubii, fiind aplicabil principiul de drept *in dubio pro reo* [17].

În practica judiciară se statuează că deși procesul-verbal cu privire la contravenție este un act administrativ care emană de la o autoritate publică dotată cu competența de a constata și de a sancționa faptele contravenționale și se bucură de prezumția de legalitate, de autenticitate și de veridicitate, sancționarea contravențională a persoanei trebuie să fie susținută prin probe substanțiale, din care ar rezulta componența de contravenție.

În conformitate cu jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, instanțele de judecată sunt obligate să demonstreze vinovăția acuzatului prin adoptarea unor soluții motivate.

Lipsa motivelor reprezintă o încălcare a dreptului la un proces echitabil, în cazul în care instanțele judecătorești naționale se abțin de a da un răspuns special și explicit la cele mai importante întrebări, fără a-i oferi părții care le-a formulat posibilitatea de a ști dacă o anumită susținere a fost neglijată sau respinsă, acest fapt va fi considerat o încălcare a dreptului la un proces echitabil (*Ruiz Torija contra Spaniei*, 09.12.1994, §29; *Papon contra Franței (nr.2)*, dec., 15.12.2001; *Boldea contra României*, 15.02.2007, §30).

Astfel, agentul constator are rolul de a administra probe în ordinea prevăzută de lege, necesare în vederea verificării legalității și temeiniciei procesului-verbal. Prin urmare, simpla constatare *ex propriis sensibus* a agentului constator nu este suficientă pentru ca instanța să stabilească vinovăția unei persoane pe numele căreia s-a întocmit un proces-verbal contravențional. Respectiv, atât timp cât asupra faptelor descrise în conținutul actului sunt neconfirmate prin alte mijloace de probă, în sensul dat pot plana o serie de dubii, fiind aplicabil principiul de drept *in dubio pro reo* [18].

Folosind interpretările teoreticienilor români și adaptându-le la specificul procesului contravențional, devine evident pentru practicieni că impactul jurisprudenței europene asupra acestei proceduri

transcende statutul de simplă garanție formală, căpătând o relevanță esențială. Deși normele procedurale fundamentale ale procedurii contravenționale asigură în continuare regularitatea formală a procesului, asigurând desfășurarea acestuia în condiții de corectitudine, este esențial de subliniat că procedura contravențională a câștigat o semnificație deosebit de importantă. Astfel, dreptul la un proces echitabil, situat în centrul procedurii contravenționale, devine un standard primordial în evaluarea modului în care instanțele respectă drepturile fundamentale, transformându-se într-un drept substanțial în sine [19, p. 535-536].

Revenind la art. 6 al CEDO, în ordinea ideii expuse mai sus, acesta presupune examinarea caracterului echitabil al procedurilor luate în ansamblu – și anume din perspectiva tuturor etapelor procedurale și a posibilităților acordate reclamantului – și urmărește evaluarea unei erori de procedură izolate. Cu toate acestea, în ultimii ani Curtea a început să acorde o importanță mai mare anumitor momente esențiale în cadrul procedurilor – în special, la prima interogare a unui suspect în cadrul procedurilor penale (*Imbrioscia c. Elveției*, §§ 39-44; *Salduz c. Turciei* [MC], §§ 56-62; *Panovits c. Ciprului*, §§ 66-77; *Dayanan c. Turciei*, §§ 31-43; *Pishchalnikov c. Rusiei*, §§ 72-91).

Atunci când a definit articolului 6, ca fiind un drept limitat, Curtea a afirmat că ceea ce constituie un proces echitabil nu poate fi stabilit de un singur principiu invariabil, ci trebuie să depindă de circumstanțele unei anumite cauze. În consecință, un test de proporționalitate *sui generis*, în temeiul articolului 6, a fost aplicat cu mai multe ocazii, cunoscut și ca testul „esenței dreptului” spre exemplu, atunci când a fost stabilit un grad diferit de protecție a privilegiilor împotriva auto-incriminării cu privire la fapte penale minore (contravenții sau așa-numite „contravenții, delict administrative” în unele din sisteme de drept europene), spre deosebire de nor-

mele care se aplică investigării faptelor mai grave (*O’Halloran și Francis c. Regatului Unit* [MC], §§ 43-63); sau atunci când a fost confirmat un grad redus al garanției de egalitate a armelor, aplicabil în cazurile civile, comparativ cu cele penale (*Foucher c. Franței*, §§ 29-38; spre deosebire de *Menet c. Franței*, §§ 43-53) [9, p. 14-15].

Concluzii

Din cele relatate, se impune sublinierea faptului că, în lumina jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, în cazurile cu implicarea Republicii Moldova, contravențiile ca formă distinctă de ilicit, sunt subsumate domeniului penal. Astfel, cauzele contravenționale sunt asimilate, din această perspectivă, cu cele penale. În consecință, agenții constatori, ca reprezentanți ai autorității de stat, sunt juridic obligați să respecte în exercițiul funcțiilor lor drepturile și garanțiile fundamentale ale persoanelor implicate în procedurile contravenționale, sau care sunt chemate să răspundă în fața legii pentru asemenea fapte, inclusiv cele stipulate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Această obligativitate reflectă cerințele imperioase ale respectării principiilor fundamentale de dreptate și echitate procesuală, conforme cu standardele internaționale în materie de drepturi umane.

Referințe bibliografice

1. BĂCU, Igor. *Garanțiile constituționale ale realizării dreptului la un proces echitabil*. Teză de doctorat, Specialitatea științifică: 552.01 – Drept constituțional.
2. Constituția Republicii Moldova, Publicată la 29-03-2016 în Monitorul Oficial, Nr. 78 art. 140.
3. MURARU, I., TĂNĂSESCU, E. S. *Constituția României Comentariu pe articole*. Ediția a 2-a. Editura C.H. Beck, București, 2019, p. 163; ISBN 978-606-18-0847-2.
4. Codul Contravențional al Republicii Moldova. COD Nr. 218 din 24-10-2008 Publicat: 17-03-2017 în Monitorul Oficial nr. 78-84 art. 100.

5. PELICAN, George. *Raportul dintre prezumția de veridicitate a procesului-verbal de constatare a contravenției și prezumția de nevinovăție a contravenientului în dreptul administrativ român*. Disponibil pe: <https://www.juridice.ro/655447/raportul-dintre-prezumtia-de-veridicitate-a-procesului-verbal-de-constatare-a-contravenției-si-prezumtia-de-nevinovatie-a-contravenientului-in-dreptul-administrativ-roman.html>, accesat la 11.04.2024.

6. UDROIU, Mihai. *Procedură penală. Partea generală*. Ediția 5, Ed. C.H. Beck, București, 2018. ISBN/ISSN: 978-606-18-0765-9

7. Decizia Curții Europene pentru Drepturile Omului în cauza Ziliberberg împotriva Moldovei din 1 februarie 2005, definitivă din 1 mai 2005, § 29. Disponibil pe: <http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2015/02/ZILIBERBERG-RO.pdf>, accesat la 11.04.2024.

8. Decizia Curții Europene pentru Drepturile Omului în cauza Engel și alții împotriva Țărilor de Jos din 8 iunie 1976, definitivă din 23 noiembrie 1976, § 82-83. În această decizie, Curtea a stabilit că punctul de plecare în examinarea aplicabilității laturii penale a art. 6 din Convenție rezidă din următoarele criterii: 1) calificarea în dreptul intern; 2) natura infracțiunii; 3) gravitatea pedepsei pe care persoana în cauză riscă să o primească. . Disponibil pe: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57479%22%5D%7D> accesat la 11.04.2024.

9. Protecția dreptului la un proces echitabil conform convenției europene a drepturilor omului. Manual pentru practicieni în domeniul dreptului. A doua ediție. Consiliul Europei 2019.

10. ONU, Adunarea Generală (AG) (1966), Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP), 16 decembrie 1966 , publicată la 30.12.1998 în Tratatul Internațional nr. 1 art.31.

11. ONU, AG (1948), Declarația universală a drepturilor omului (DUDO), 10 decembrie 1948, publicată la 30.12.1998 în Tratatul Internațional Nr. 1 art. 12.

12. https://statistica.gov.md/ro/contravenții-constatate-in-anul-2022-9478_60403.html , accesat la 11.04.2024.

13. https://www.justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/7.raport_analiza_statistica_2021_1.pdf, accesat la 11.04.2024.

14. TROFIMOV, Igor, CREȚU, Andrian. *Drept procesual contravențional*. Ch. Academia “Ștefan cel Mare” a MAI al RM, edit. Cartea Militară 2017. ISBN 978-9975-3163-1-6.

15. Dosarul nr.4r-1312/22 Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani 4-22012583-02-4r-06042022.

16. Curtea Constituțională a R.Moldova Decizie de Inadmisibilitate a sesizării nr. 44g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 30 alin. (5) din Codul contravențional (semnificația noțiunii de „definitiv” în procedurile contravenționale). . Disponibil pe: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_34_2019_44g_2019_rou.pdf, accesat la 12.04.2024.

17. Decizia Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău Dosarul nr.4r-1864/22; 4-21055604-02-4r-16052022. Disponibil pe: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0f678a0b-c41e-4354-8b3b-dc2ec5d3f873 , accesat la 12.04.2024.

18. Decizia Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău Dosarul nr.4r-2946/22; 4-21107124-02-4r-04072022 . Disponibil pe: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2e7592dd-9d17-44aa-945a-85-f92ab88e61 , acesat la 12.04.2024.

19. UDOIU, Mihai, PREDESCU, Ovidiu. *Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român*. Ed. C.H.Beck. București, 2008. ISBN: 978-973-115-359-9.